

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої
пам'яті Василя Пилиповича Маслова
«Актуальні проблеми
цивільного, житлового та сімейного законодавства»
25 лютого 2011р.**

**м. Харків
2011 р.**

ответствующие правоприменительные органы, прежде всего судебные, зачастую не будут знать, каким из нормативно-правовых актов необходимо руководствоваться при разрешении жилищных споров. Во избежание этого, необходимо провести надлежащий подраздел между двумя кодексами и четко определить круг отношений, которые будет регулировать новый ЖК.

Традиционно ГК регулирует все отношения, связанные с приобретением, использованием и прекращением права собственности на жилое помещение. Это, прежде всего, нормы книги третьей ГК "Право собственности и иные вещные права". Кроме того, ГК регулирует все договорные отношения, направленные на передачу жилья в собственность: куплю-продажу, мену, дарение, пожизненное содержание (уход) и т.д. (подраздел I раздел III ГК); а также отношения по переходу права собственности на жилье в порядке наследования (книга шестая ГК).

ГК детально урегулировал и договор коммерческого найма (аренды) жилья, т.е. отношения по возмездному предоставлению жилых помещений в пользование на договорных началах в домах частного жилого фонда. По своей природе эти отношения являются товарно-денежными и входят в общую систему имущественно-стоимостных отношений, регулируемых гражданским правом. Поэтому, когда был принят ГК 2004 года, правовые нормы, что регулируют отношения коммерческого найма жилья, по праву заняли свое место в главе 59 ГК "Наем (аренда) жилья". Данные договорные отношения формируются по принципу свободы договора (ст. 6 ГК), когда участники (стороны) свободны в выборе их предмета, срока, прав и обязанностей сторон и т.д.

Что же касается нового ЖК, то он должен регулировать все те отношения с жильем, которые не получили правовую регламентацию в ГК. При этом особенность данного кодификационного акта состоит в том, что он должен стать основой комплексной, т.е. юридически разнородной, отрасли законодательства, которая будет охватывать правовое регулирование как административно-правовых, так и гражданско-правовых жилищных отношений.

Новый ЖК, прежде всего, должен регулировать предоставление жилья в пользование на условиях найма в домах публичных (государственного или коммунального) жилищных фондов. Предоставление жилья в обозначенных фондах будет осуществляться в распределительно-нормированном порядке, в

соответствии с очередностью, с правом на получение жилья на льготных условиях для определенных категорий граждан.

Особой правовой регламентации в ЖК требует предоставление социального жилья, которое будет предоставляться гражданам Украины, нуждающимся не только в жилом помещении, но и в социальной защите, а также предоставление жилья специализированных жилищных фондов, например: служебных жилых помещений и т.п.

Кроме того, новый ЖК должен регламентировать не только отношения, опосредующие предоставление жилья в пользование в публичных жилищных фондах, но и отношения по управлению этими фондами и обеспечению их сохранности.

Все вышеперечисленные отношения пользования жилыми помещениями, которые должен регулировать новый ЖК, носят обязательно-правовой характер. Тем не менее, есть целый ряд отношений пользования жильем, которые по своей природе относятся к вещно-правовым и которые на сегодняшний день не являются предметом регулирования современного гражданского или жилищного законодательства. Речь идет о пользовании жилыми помещениями членами потребительских (жилищных и жилищно-строительных) кооперативов до момента выкупа ими квартиры. Кроме того, к ним относятся отношения пользования жильем, право на которое получено по завещательному отказу или на основании договора пожизненного содержания (ухода). Несомненно, эти отношения должны быть урегулированы в новом ЖК.

Зозуляк О.І.

викладач кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

ПРО СУТНІСТЬ ЦИВІЛЬНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКУ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ

Будь-яка сфера наукових знань має свої «вічні» проблеми, які в різні періоди часу по-різному досліджуються, але дискусії над якими практично не припиняються ніколи. У цивілістичній науці до таких проблем, без сумніву, відносяться проблеми, пов'язані із визначенням цивільної правосуб'єктності. Цивільна правосуб'єктність - це правова

орія, яка давно і досить міцно утвердила себе в теорії стинки, проте, незважаючи на значний інтерес до її вивчення, залишається однією із найскладніших проблем у науці цивільного права.

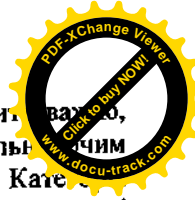
Складність у розумінні даної проблеми, по-перше, пов'язана із відсутністю єдиного розуміння поняття «правосуб'єктність» у поглядах науковців. Як вірно зауважує Ю.К. Толстой, різне розуміння правосуб'єктності позбавляє це поняття меж, визначеності змісту. По-друге, дана проблема ускладнюється через відсутність у законодавстві легального визначення цивільної правосуб'єктності.

Можна припустити, що відсутність нормативного закріплення поняття «правосуб'єктність» пов'язане із неоднозначністю розуміння цієї правової категорії цивілістичною доктриною, у якій правосуб'єктність досить часто розкривається через кардинально протилежні позиції: від класичного її розуміння через правоздатність та дієздатність, ототожнення її із правоздатністю, включення у склад правосуб'єктності інших суб'єктивних прав та обов'язків.

Так, зокрема, О.О. Красавчиков був переконаний, що правоздатність виступає у вигляді загальної основи, яка визначає характер та обсяг прав, що можуть знаходитись у володінні даного суб'єкта, але правове поняття правосуб'єктності складається із двох основних понять: правоздатності та дієздатності.

А от С.М. Братусь стверджував, що правосуб'єктність та правоздатність рівнозначні поняття, ототожнюючи їх. Таке розуміння правосуб'єктності справедливо наштовхнулось на критику. Аргументи, висунуті окремими науковцями, переконливо заперечують ототожнення правосуб'єктності та правоздатності. Так, О.С. Іоффе підкреслював, що якщо ототожнювати правосуб'єктність та правоздатність, то для дієздатності взагалі не залишиться якогонебудь визначеного місця в загальній системі правових явищ. Підтримуючи наведену думку, зазначимо лише, що при такому підході місця у правовій науці не залишиться не тільки для дієздатності, а й правосуб'єктності як категорії, що об'єднує дві складові – правоздатність та дієздатність, що, без сумніву, є неприпустимим.

Поряд із наведеним поглядами у юридичній літературі висловлюються також міркування щодо доцільності відмови від поняття «правосуб'єктність», оскільки воно є штучним, не має реального змісту, а всю повноту характеристик суб'єкта цивільного

права можна розкрити через правоздатність та дієздатність.

З такою позицією, на нашу думку, погодитись досить важко, адже правосуб'єктність виступає чи не єдиним узагальнюючим поняттям, що виражає статус суб'єкта права в цілому. Категорія правосуб'єктності виступає в якості закріплення кола осіб, які володіють здатністю виступати носіями суб'єктивних прав та обов'язків, визначає загальне правове положення, закріплене нормами цивільного права». З цього приводу влучно висловилась І.О. Михайлова, зазначивши, що термін «правосуб'єктність» не має в цивілістиці адекватного еквівалента. Більше того, на думку О.О. Молчанова категорія «правосуб'єктність» має усі передумови для включення її в ЦК, оскільки саме правосуб'єктність здатна повною мірою виражати особливості правового становища суб'єкта цивільного права.

Цілком погоджуючись із наведеними позиціями, зазначимо, що рівноцінної заміни категорії «правосуб'єктність» не існує. Як правильно зазначає С.С. Алексєєв, правосуб'єктність виступає складовим елементом правового статусу особи. І в цьому, на нашу думку, проявляється основна її цінність.

На нашу думку, відсутність легального визначення поняття «правосуб'єктність» зовсім не означає, що потреби у даній категорії немає. З точки зору об'єктивного права правосуб'єктність у широкому розумінні співпадає із поняттям «суб'єкт права». Аналогічно й цивільну правосуб'єктність можна ототожнювати із поняттям «суб'єкт цивільного права». Виходячи із такої позиції, закріплення у ст. 2 Цивільного кодексу України суб'єктного складу цивільних правовідносин і буде виступати проявом цивільної правосуб'єктності.

Призначення категорії «правосуб'єктність» як загальної передумови участі особи в цивільно-правових відносинах полягає у тому, що за своєю роллю у механізмі правового регулювання, правосуб'єктність виступає у якості засобу фіксації кола суб'єктів, які можуть виступати носіями суб'єктивних прав та обов'язків. Цивільну правосуб'єктність слід розкривати як соціально-правову можливість особи бути учасником цивільно-правових відносин, яка забезпечується та гарантується державою. Наділення суб'єкта правосуб'єктністю є логічним продовженням того нерозривного зв'язку, який існує між державою та особою.

Беручи за основу вищенаведені міркування, а також тезу щодо того, що правосуб'єктність – це характеристика, якість правового

татусу, можна прийти до висновку, що цивільна правосуб'єктність, коли включає в себе і правоздатність, і дієздатність, а тому у науково-теоретичному аспекті цивільною правосуб'єктністю можна вважати характеристику особи, при якій правоздатність та дієздатність виступають передумовою формування правового статусу особи.

Іванова К.Ю.
аспірантка кафедри господарського права
Національного університету
«Юридична академія України ім. Я. Мудрого»

**ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ**

1. Науково-технічна революція, що відбулася в 60-х роках ХХ століття (в «доінноваційну» епоху), призвела до значного зближення науки і техніки, тим самим зумовивши появу в господарському обороті нового об'єкту – науково-технічних знань, і як наслідок – зміну рівня продуктивних сил і, відповідно, початок нового етапу розвитку економіки. Поява нового об'єкту обороту не могла не позначитися й на правовому регулюванні пов'язаних з ним відносин. Так, в законодавстві з'явилися нові договірні форми, що започаткувало становлення зобов'язальних відносин в сфері науково-технічного прогресу (далі – НТП).

Незважаючи на те, що ці договірні форми опосередковували невелику частину зв'язків суб'єктів на різних етапах єдиного циклу «наука – виробництво» [1, с. 103], а самі зв'язки, оскільки були формою конкретизації планових завдань, вважалися договірними умовно [2, с. 19], все ж таки відіграли значну роль в закладенні підґрунтя сучасного договірного регулювання відносин в інноваційній сфері.

2. Участь в обороті науково-технічних знань здійснювалася на підставі абсолютно нових на той час, відмінних від традиційних типів договорів. До договорів з приводу науково-технічних досягнень в доктрині відносилися: договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт (далі – договір НДДКТР); договори на передачу науково-технічних досягнень; договори про надання науково-технічної допомоги (договори, які

пов'язані з безпосереднім налагодженням використання технічних досягнень у виробництві) (В. А. Дозорцев). Договори оформлювали не тільки відносно з виконання окремих етапів НТП, що зумовлювало отримання нових науково-технічних знань, але й їхнє подальше використання, наприклад, шляхом передавання для впровадження у виробництво.

3. Характерною особливістю сучасності є те, що договірні зобов'язання в інноваційній сфері виникають як на підставі поєднаних, так й непоєднаних договорів, що пояснюється складністю інноваційного процесу. Зазначені договори в науковій літературі отримали узагальнену назву «договори інноваційного характеру» або «інноваційні договори». З огляду на передбачену законодавством можливість укладення змішаних договорів, перелік договорів інноваційного характеру не є вичерпним.

Чинне на сьогодні законодавство оперує такими договорами інноваційного характеру, як договір НДДКТР, договір на створення і передачу науково-технічної продукції, договори трансферу технологій, довірчого управління майновими правами інтелектуальної власності, за допомогою яких існує можливість врегулювання окремих етапів технологічного циклу створення інноваційних об'єктів.

Між тим чинне законодавство не містить тих універсальних договірних форм, які могли б ефективно врегулювати відносини сторін інноваційного циклу на усіх його етапах. Тому контрагенти змушені самі конструювати відповідну договірну модель на стадії розробки проекту договору, використовуючи як окремі елементи поєднаних договорів, зокрема, договору НДДКТР, договору на створення і передачу науково-технічної продукції, так і включаючи на свій розсуд окремі положення інших договорів, наприклад, елементи договору страхування, формулюючи умови щодо страхування інноваційних ризиків. Отже, безперервна еволюція економічного обороту, суспільних відносин під впливом певних потреб викликає до життя нові, раніше невідомі договори, які, зі свого боку, потребують відповідної правової бази та певних рамок, в межах яких вони будуть функціонувати. Тим самим отримує розвиток та вдосконалення й сама система договорів, яка не може залишатися у статичі.

4. У зв'язку з використанням різноманітних договорів інноваційного характеру постає питання про їхню класифікацію. Свого часу в літературі така спроба вже здійснювалася окремими вченими, які пропонували для цього різні критерії, як то: сфера застосування зобов'язань (М.П. Рінг), стадії просування результатів